

<https://doi.org/10.36719/2789-6919/42/57-62>

Günay Nağıyeva

Naxçıvan Dövlət Universiteti

<https://orcid.org/0009-0005-2845-6741>

gunaynaghiyeva1995@gmail.com

İngilis dili dərslərində fənlərarası əlaqədən istifadə etməklə tələbələrin dərstdə fəallığının artırılması yolları

Xülasə

İngilis dilinin bütün dünya üzərində qlobal dil olduğu artıq aydın məsələdir. Bu xarici dili həyatımızın demək olar ki, bütün sferalarında görə bilirik. Xarici dil öyrədkən çoxsaylı üsul və vasitələrdən istifadə edilir. Bəzən tələbələr dərslər boyunca passiv iştirak edir, səbəbini isə doğru aparılmayan metodlarda görmək olar. Metod doğru seçilərsə, dərslər həm effektiv olar, həm də tələbələr həvəssiz yanaşmaz. Bu üsullardan biri fənlərarası əlaqə yanaşmasıdır. Bütün fənlərdə olduğu kimi ingilis dilində də fənlərarası əlaqədən istifadə etməklə tələbələr dərslərə həvəsləndirmək, dərsləri keyfiyyətli etmək və müəllimləri daha peşəkar işləməyə sövq etmək olar. Məqalə fənlərarası əlaqənin mahiyyətindən, onun tətbiq edilmə prosesindən və faydalarından bəhs edir. Fənlərarası əlaqə tələbələrə yormur, təkrara yol vermir və vaxta qənaət edir. Bu üsul artıq çoxlu universitetlərdə tətbiq olunur və müsbət nəticələr alınır. Digər xarici universitet və məktəblər fənlərarası əlaqə ilə bağlı seminarlar təşkil edir və eksperimentlər aparır. Bunlardan yararlanmaq üçün çoxlu tədqiqatlar aparılmalıdır. Ən əsas məqsədlərdən biri bunun ölkəmizdə də tətbiqi genişləndirərək müəllimlərin peşəkarlığını və tələbələrin bilik və bacarıqlarını artırmaqdır.

Açar sözlər: *yanaşma, tələbə, xarici təhsil müəssisələri, integrasiya, ingilis dili*

Gunay Naghiyeva

Nakhchivan State University

<https://orcid.org/0009-0005-2845-6741>

gunaynaghiyeva1995@gmail.com

Ways to Increase Students' Activity in the Lesson by Using Interdisciplinary Approach in English Classes

Abstract

It is already clear that English is a global language all over the world. We can see this foreign language in almost all spheres of our lives. Numerous methods and tools are used when teaching a foreign language. Sometimes students participate passively throughout the lesson, and the reason can be seen in the methods that are not carried out correctly. If the method is chosen correctly, the lesson will be effective and the students will not be unenthusiastic. One of these methods is the interdisciplinary approach. As in all subjects, in English, by using interdisciplinary communication, students can be motivated to the lesson, make the lesson quality and encourage teachers to work more professionally. The article discusses the essence of interdisciplinary communication, the process of its application and its benefits. Interdisciplinary communication does not tire students, prevents repetition and saves time. This method is already being applied in many universities and positive results are obtained. Other foreign universities and schools organize seminars and conduct experiments on interdisciplinary communication. Many studies should be conducted to benefit from these. One of the most important goals is to expand its application in our country and increase the professionalism of teachers and the knowledge and skills of students.

Keywords: *approach, student, foreign educational institutions, integration, English*

Giriş

İngilis dili 67-dən çox ölkədə ana dili kimi istifadə olunur və ölkəmizdə də bu dilə xüsusi maraq və tələb vardır. İngilis dili artıq o dərəcədə önəmlidir ki, həyatımızın hər bir hissəsində onu görə bilirik. İstər müasir texnologiyalardan istifadə edərkən, istərsə də, real situasiyalarda biz ingilis dilinin dominantlığını hiss edirik. İngilis dili çox geniş danışıldığından, o, tez-tez “dünya dili”, müasir dövrün “lingua franca” adlanır və əksər ölkələrdə rəsmi dil olmasa da, hazırda ən çox öyrədilən dildir. İngilis dilində yazılmış kitablar, jurnallar və qəzetlər dünyanın bir çox ölkələrində mövcuddur. İngilis dili elmlərdə ən çox istifadə edilən dildir. Science Citation Index-in hələ 1997-ci ildə hesabatına görə məqalələrinin 95%-i ingilis dilində yazılmışdır, baxmayaraq ki, onların yalnız yarısı ingilisdilli ölkələrdəki müəlliflərdəndir (Graddol, 1997). Daha əvvəlki zamanlardan fərqli olaraq, son 10 ildir ki, ingilis dilini bilən və danışan fərdlərin sayı artmışdır. Bunun səbəbi odur ki, ingilis dilinin öyrənilməsinə və öyrədilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bir ingilis dili müəllimi olaraq qeyd etmək istərdim ki, ingilis dili tələbələrə sevərək öyrədilir və bunun sayəsində gənclərimiz istənilən sahədə özünü doğrulda bilər. Linqvistik ekspertlər və tədqiqatçılar daha yaxşı ingilis dilinin tədrisi və öyrənilməsi strategiyalarının tapılması, ingilis dili bacarıqlarının yoxlanılmasının pragmatik üsullarının izlənməsi prosesində çox çalışırlar. Bu, müasir dilçilik tədqiqatlarının ən çox diqqət mərkəzində olan məsələlərdən birinə çevrilmişdir. İstifadə edilən metod və xüsusi yanaşmalar bunun əsas səbəbidir. Metod və vasitələr ingilis dilini öyrədərkən diqqətlə seçilir və tətbiq edilir. Xüsusilə də, fənlərarası əlaqə yanaşmasından istifadə etməklə tələbələrin dərslər zamanı maraq və həvəsinin artırılması buna misal ola bilər. Bundan əlavə, bu fənni tədris edən müəllimlər də artıq kifayət qədər yenilikçi və kreativdir, hansı ki, bu da öz növbəsində dərslərin keyfiyyətini artırır. İnternet üzərindən, yəni, onlayn keçirilən ingilis dili dərsləri bu dili öyrənməyi daha asan etmişdir. Bu həm vaxta qənaət edir, həm də evdən çıxmadan rahat şəkildə dərsləri izləməyə imkan yaradır. Bu cəhətdən müasir dövrdə ingilis dili öyrənənlərin sayı kəskin sürətdə artmış və artıq 2 milyardı keçdiyi təxmin edilir.

Bu gün müxtəlif sahələrdə inkişaf edən texnologiyalar vasitəsilə dünyada qloballaşma prosesi artmaqdadır. Ölkələr arasında sosial, kultural və kommertiya əlaqələrinin artması bir və ya bir neçə xarici dil bilməyi zəruri hala çevirir. Bu inkişafın nəticəsində xarici dil təhsili sahəsində çalışanlar tədqiqat istiqamətlərini dəyişərək onu müxtəlif aspektlərdən araşdırmağa başlamışlar. Xarici dil öyrənməyin əsasən iki məqsədi vardır: başqa mədəniyyətlərdən olan insanlarla ünsiyyət qurmaq və başqa xalqların mədəniyyətləri ilə tanış olmaq. İnsanlar arasında ünsiyyət iki şəkildə baş verir. Bunlardan biri də bədən dili vasitəsilə olan sözsüz ünsiyyətdir. Bu məqalədəki araşdırmanın məqsədi bədən dilinin xarici dil öyrənmə prosesinə tətbiq edilməsi və bunun nəticələridir (İsmayilli, 2020).

Texnologiyanın inkişafı ingilis dilinin öyrədilməsində elə bir təsirə malikdir ki, artıq dinləmə mətnləri olmadan bu xarici dili öyrənmək qeyri-mümkün kimi görünür. Demək olar ki, təhsilin bütün pillələrində, ibtidai sinif şagirdlərindən doktorantura tələbələrində, hər kəs müasir cihazlardan rahatlıqla istifadə edərək, istənilən şivədə, istənilən dinləmə mətninə qulaq asıb, analiz edə bilərlər. Əlbəttə ki, bu yalnız dinləmə bacarıqlarının təkmilləşdirilməsində deyil, digər üç bacarığın da inkişafına, daha yaxşı mənimsənilməsinə öz töhfəsini verir. Yuxarıda da qeyd edildiyi kimi, bu, metodistlərin yeni metod və yanaşmalardan istifadə etməsinin nəticəsidir. Müəllim-pedaqoq təkcə texnologiya vasitələri ilə deyil, həmçinin, müxtəlif taktikaların köməkliliyi ilə də tələbələrə ingilis dili öyrənməyə sövq edə bilər. Bu yanaşmalardan biri, fənlərarası əlaqə və ya integrasiyadan bəhs etmək yerinə düşərdi.

Tədqiqat

Əvvəla, fənlərarası əlaqənin nə demək olduğunu başa düşmək lazımdır. Hər hansı bir mövzunu və ya dərsləri öyrədərkən müəllim digər fənnin bilik və bacarığına tələbələrə yönləndirirsə, bu fənlərarası əlaqədən istifadə etmək deməkdir. İntegrasiya nəticəsində təkrara yer verilmir, şagirdlər artıq yüklənmir və tədris vaxtına qənaət edilir (İsgəndərzadə, 2019). Onlar az vaxt müddətində çox, həm də bir-biri ilə sıx əlaqədə olan biliklərə yiyələnirlər. Bu məqsədlə şagirdləri integrativ biliklər əldə etmək üçün hazırlayan fənlərarası əlaqəyə çox böyük diqqət verilməlidir. Bunun təmin edilməsi üçün müəllim bütün fənlər üzrə proqram materiallarına həm yaxşı bələd olmalı, həm də fənlərarası əlaqədən istifadə etməyin yollarını, onun metodikasını dərindən mənimsəməlidir.

Fənlərarası təhsil yeni düşüncə xətti yaratmaq və mürəkkəb problemləri həll etmək üçün bir çox fənləri birləşdirən tədris və öyrənmə üsuludur. Bu üsul ənənəvi təhsil metodunun etmədiyi iki şeyi yerinə yetirir. Birincisi, o, eyni vaxtda bir neçə mövzudan istifadə etməklə öyrənmə təcrübəsini genişləndirir. İkincisi, tələbələr mürəkkəb problemlərin həlli ilə məşğul olmağa təşviq etməklə, tənqidi təfəkkürə kömək edir. Carleton Kollecindeki Elm və Tədqiqat İnstitutunun məlumatına görə, fənlərarası öyrənmə tələbələrə aşağıdakı dörd koqnitiv bacarıqları öyrədir.

- Qərəzlərin tanınması
- Tənqidi düşünmək
- Qeyri-müəyyənliyi qəbul etmək
- Etik narahatlıqların təhlili

Fənlərarası integrasiya prosesində bir neçə fənn üzrə bilik, bacarıq və vərdişlər təkrarlanır, nəticədə, biliyin şagirdlər tərəfindən sistemli mənimsənilməsi təmin olunur. Əsas maraq dairəmiz ingilis dili olduğundan, ingilis dili ilə digər fənlərin integrasiyası zamanı istifadə edilən metod nəzərdə tutulur. Müəllim vətənpərvərlik tərbiyəsi barədə məlumat verirsə, eyni zamanda pedaqogika, tarix, ədəbiyyat və digər fənlərin biliklərini də tələb edir. Vətənpərvərlik prinsipi – müəllimin pedaqoji fəaliyyətinin ən mühüm prinsipi hesab olunur. O bütün pedaqoji fəaliyyətini, əməyini vətənin qüdrətlənməsi və inkişafına sərf etməlidir (Hüseynzadə, 2021). Daha aydın şəkildə izah etmək üçün aşağıdakı nümunəni göstərmək olar:

Müəllim mövzunun vətənpərvərlik tərbiyəsi olduğunu anons edir və tələbələrə vətən, milli dəyərlər, qəhrəmanlar haqqında məlumat vermələrini tələb edir. Həmin zaman tələbələrə müəyyən zaman çərçivəsində müxtəlif tapşırıqlar verilir. Bu tapşırıqlar:

- Tarix fənnindən ola bilər (ölkə nə vaxt yaranıb, hansı məşhur qəhrəmanlar vardır)
- Ədəbiyyat fənnindən ola bilər (vətən barəsində hansı şair və yazıçıları tanıyırlar, vətən haqqında hansı məşhur əsərlər mövcuddur)
- Pedaqogikadan ola bilər (vətənpərvərlik tərbiyəsi nədir, vətəndaşlıq keyfiyyətləri hansılardır)

Bütün bunlar tələbələr tərəfindən ingilis dilində çatdırılmalıdır. Bu isə tələbələrə marağa səbəb olacaq, onları dərslə, mövzunun mərkəzinə yönləndirəcəkdir. Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun Metodik Dəstək Mərkəzinin fikrincə, fənlərarası integrativ tədris fəaliyyətinin 10 nümunəsi tətbiq edilə bilər. Bunlara “xəbərlər analizi, sahə tədqiqatçısı, dünya səyahətçisi, oxumadan imtahana hazırlıq, tarixi qələm yoldaşlığı” və digərləri aiddir. Sadalanan nümunələrdən ingilis dili üçün faydalı ola biləcək nümunənin “dünya səyahətçisi” olduğunu düşünürəm. Çünki həmin nümunə zamanı tələbələrə bütün dünyada tanınmış tarixi abidələr, yeməklər, dillər və mədəniyyətlər haqqında məlumat toplanması tələb olunur. Məsələn, tələbə Amerikada tanınmış “Azadlıq heykəli” haqqında məlumat toplamalı və həmin məlumatı müəllimə ingilis dilində çatdırılmalıdır. Bu, tələbələrin şablon kitab mətnlərindən qırağa çıxmasına kömək edir, onların marağını və rəqabətçilliyini artırır. Nəticədə, əksər tələbələrin iştirakı ilə dərslər keyfiyyətli olur.

Bununla yanaşı, fənlərarası əlaqədən istifadə edərkən müəllim tələbənin üç keyfiyyətini müəyyənləşdirə və artırma bilər:

- Tələbələr olduqca məsələyə fərdi yanaşaraq tənqidi təfəkkürünü formalaşdırır
- Tələbələr müxtəlif yeni informasiya ilə tanış olaraq, özlərinin qeyri-obyektivliklərinə meydan oxuya bilirlər
- Fərqli fənlərdən bacarıq və biliklərin öyrənilməsi onları gələcək həyata hazırlayır və təcrübə qazandırır

Yeri gəlmişkən, bu qədər maraqlı və yeni üsulların istifadə edilməsinə baxmayaraq, hələ də dərslərin bitməsinə və tənəffüsün olmasına istəyən çoxsaylı tələbələr var. Ən pisi də orasıdır ki, həmin tələbələr həvəslə ingilis dili ixtisasına qəbul olur və onu inkişaf etdirəcək dörd ili ümidlə gözləyir. Bəs bu qədər maddi-texniki bazası möhkəm universitetlər, savadlı müəllim potensialı olmasına baxmayaraq, nə üçün tələbələr ingilis dilini öyrənmir və ya öyrənmək istəmir? Bu sual bütün müəllim və akademik heyəti həm maraqlandırır, həm də narahat edir. Səbəbini isə tələbələrin səviyyəsinə uyğun olmayan dərslər zamanı istifadə edilən metodlarda görmək olar. Tələbələr həvəsli, müəllim isə savadlı ola bilər, lakin müəllimin tətbiq etdiyi metod yanlış olduğu üçün tədris prosesi ləngiyir və ya təlim nəticəsi

ürəkaçan olmur. Həmin zaman tələbələrdə həvəssizlik, ümitsizlik yaranır, hansı ki, bu onları imtahanda uğursuz olmağa sövq edir.

Abdul Aziz Mohamed Səudiyyə universitetlərində tələbələrin dərəcə maraqsız, cansıxıcılıqla yanaşmasının səbəblərini öyrənmək üçün qarışıq metodlar dizaynından istifadə edərək tədqiqat anket və yarı strukturlaşdırılmış müsahibələr əsasında aparmışdır. Sorğu Səudiyyə universitetlərində müxtəlif ingilis dilini xarici dil kimi öyrənmə (EFL) proqramlarından olan 356 iştirakçı tərəfindən doldurulmuş və müsahibələr 20 tələbə ilə aparılmışdır. Bu araşdırmanın nəticələri Səudiyyə EFL mühitində cansıxıcılığın səbəbləri haqqında ətraflı məlumat verdi. Xüsusilə, kəşfiyyat faktorunun təhlili cansıxıcılığı izah edən aşağıdakı yeddi amili ortaya qoydu: demotivasiya, aşağı dil öyrənmə qabiliyyəti, bacarıqlara əsaslanan kursların növü və həddən artıq çətin tapşırıqlar, naməlum təlim üsulları, müəllimin rəyi sahələri, çətin tapşırıqlar və sinif otağı rejimi, daimi düzəliş və artıqlıq. Tədqiqat həmçinin təsviri statistikadan (vasitələr, standart kənarlaşmalar və faizlər) istifadə etməklə dil bacarıqlarına əsaslanan kurslarda cansıxıcılıq dalğalanmalarını vurğuladı. Digər kurslar, dərslərlə müqayisədə, EFL proqramlarının tələbələrinin qrammatika və yazıda ən çox cansıxıcılıq səviyyələri olduğu aşkar edilmişdir (Mohamed, 2023).

Məlumdur ki, bir sinifdə bütün tələbələr eyni səviyyədə ingilis dili biliyinə sahib ola bilməz. Bunu müşahidə edən müəllim də düzgün vasitələr ilə dərsi tədris edə bilər. Hər bir ingilis dili müəlliminin özünəməxsus bir öyrətmə metodu var. Fənlərarası əlaqə yanaşmasından istifadə edən müəllim əvvəlcə anlamalıdır ki, hər bir mövzu bu yanaşmaya uyğun olmaya bilər, buna görə də, ilk olaraq tələbələrə elə mövzu verilməlidir ki, o, bu mövzu üzərində işləyə bilsin. Fənlərarası dedikdə, istənilən fənn ilə ingilis dilini bir arada tutmaq mümkündür, lakin nəticə cəhətdən uyğun deyil. İngilis dilinin tədrisi zamanı humanitar fənlərin köməyi ilə bu dili öyrətmək daha məqsədəuyğundur. Kimya, riyaziyyat və digər dəqiq elmləri ingilis dili ilə inteqrasiya etmək çətinidir. Bu halda həmin ixtisaslarda təhsil alan tələbələrlə digər metod və üsulları sınaq etmək lazımdır.

Yoriko Lida (2007) bir araşdırmada xarici dilin öyrədilməsi üçün multidissiplinar yanaşma metodunu müəyyən edir, iddia edir ki, “fənlərarası kurikulum mərkəzi mövzunu, məsələni, problemi, mövzunu və s. araşdırmaq üçün birdən çox fənnədən istifadə edən yanaşmadır. Məsələn, tələbələr öyrəndikləri zaman ingilis dili, onlar təkcə dili deyil, ingilisdilli tarix və mədəniyyəti də öyrənirlər”. Azərbaycanda fənlərarası əlaqə yanaşması zamanı qrammatika-tərcümə metodundan və kommunikativ dil öyrətmə üsulundan daha geniş istifadə edilərək, ingilis dili dərslərinin effektivliyi təmin edilir. Məlumdur ki, tələbələr xarici dil öyrənərkən təkcə o dili yox, həmçinin, ölkənin tarixini və mədəniyyətini də öyrənirlər. Müəllim isə öz növbəsində həqiqi həyat vəziyyəti yaradaraq, bu metodların vasitəsilə onu tətbiq edir. Nəticə olaraq, dərslər zamanı cəlb edilmiş fəaliyyətlər uğurla fənlərarası formata keçirilir.

Bundan başqa Hindistanın Bharathidasan Universitetindən olan professor-müəllim heyəti dərslərdə tələbələrin yazı bacarıqlarını yoxlamaq məqsədilə fənlərarası yanaşmanı 125 magistrant arasında eksperiment apararaq tətbiq etmişlər. Eksperiment zamanı tələbələrə dil, funksional, təşkilati, qrammatik, texniki və s. bacarıqları ölçən testlər təqdim olunmuş və eksperiment nəticəsi qeyd edilmişdir. Tədqiqata əsasən:

Şagirdlərin ümumi performansı əla olsa da, aşağıdakı tapıntılar fərqli unikal faktları nümayiş etdirir.

1. Tələbələrin 85 faizi təşkilatın qiymətləndirilməsi və məzmunun qiymətləndirilməsi bölmələrindən 50 baldan ən azı 46 bal toplayıb.

2. Multidissiplinar yanaşma qrupunun tələbələri digər qruplardan daha yaxşı çıxış etdilər

3. Tələbələrin 11 faizi dildən istifadə üzrə qiymətləndirmə bölməsindən 15 baldan 10-dan az bal toplayıb.

Bu cür tədqiqatlar hər bir universitetdə keçirilməli və nəticələr analiz edilməlidir ki, çatışmazlıqlar müəyyən edilə bilsin.

2022-ci ildə Şanqay Birləşmiş Beynəlxalq Məktəbində fənlərarası inteqrasiyaya diqqətin artırılması və müəllim komandasının peşəkar qabiliyyətini gücləndirilməsi məqsədilə bir seminar keçirilib. Həmin seminar zamanı müəllimlərə ingilis dili dərslərində dərslərin keyfiyyətini ölçmək üçün açıq dərslər keçirilmişdir. Həmin açıq dərslər zamanı şagirdlərə mətn əsaslı tapşırıq verilmiş, fənlərarası

bilikdən istifadə edərək onların ingilis dilini necə işlətmələri, real həyatla sinif şəraitini necə birləşdirmələri, passiv biliyin aktiv biliyə keçirilməsi prosesini nümayiş etdirmələri müşahidə olunmuşdur. Bununla yanaşı, gələcək layihədə ingilis dili ilə humanitar fənləri necə birləşdirilməsi müzakirə edilib. Deməli, fənlərin inteqrasiyasından istifadəni daha yaxından izləmək üçün inkişaf etmiş xarici ölkələrin təhsil müəssisələrinə nəzər salmalı və mümkündürsə, bu sahədə birgə işləmək lazımdır.

İnita Abola qeyd edir ki, davamlı çevikliyi təmin etmək və dilin öyrənilməsinə yeni perspektivlər əlavə etmək üçün dil təlimçiləri və peşəkarları ilə əməkdaşlıqda və dil öyrənilməsinə multidissiplinar yanaşmaya güclü diqqət yetirməklə onlayn ingilis dili modulu kursunun dizaynını təklif edir. O, hər kəsi həm müəllimləri, həm də öyrənənləri həvəsləndirəcək şəkildə dil və xüsusi sahələr arasında əlaqələri inkişaf etdirməyə təşviq edəcək. Bu, birbaşa birgə işi əhatə edəcək və tələbələri daha çox işlə əlaqəli və öyrənmə üçün ingilis dili kursuna hazırlayacaq. Multidissiplinar yanaşmaya əsaslanaraq, tələbələrin və işəgötürənlərin ehtiyaclarına bilavasitə ünvanlanan və öz-özünə təhsil fəaliyyəti üçün alətlər təmin edən kurs tələbələrinin uzunmüddətli məşğulluq imkanlarına töhfə verəcək.

İngilis dili müəllimləri tələbələrin səviyyəsini, onların ehtiyaclarını tam şəkildə başa düşdükdən sonra onlara uyğun sillabus təşkil edə və ya material təqdim edə bilər. Bununla yanaşı, onlar fənn müəllimləri ilə məsləhətləşməli və birgə işləməlidirlər. Əgər müəllim əməkdaşlığa biganə yanaşırsa, səbrsiz və könülsüzdürsə, onda effektiv dərstdən söhbət gedə bilməz. Bununla belə, fənlərarası əməkdaşlıq ingilis dili müəllimliyi peşəsində, xüsusən də fənn müəllimlərinin nöqtəyi-nəzərindən az araşdırılır. Peşədə fənn müəllimləri ilə əməkdaşlıq tövsiyə edilsə də və biz bilir ki, eyni tapşırıqda hər iki tərəfdən daxil olan məlumatların birləşdirilməsi kursun dizaynı, materialın inkişafı, tədris, qiymətləndirmə və hətta tələbələrin öyrənmə və öyrətmə mədəniyyətinin başa düşülməsi baxımından faydalıdır. Valideynlər şöbələri, fənn müəllimlərinin fənlərarası əməkdaşlıq haqqında düşüncələri və hissləri haqqında çox az şey bilir ki (Lee, 2000).

Peşəkar ingilis dili müəllimlərinin iştirakı və digər fənn müəllimləri ilə birgə əməkdaşlıq qurulmalı, seminarlar təşkil edilməli və həmin seminarlarda müəllimlər arasında yeni bir sistem yaradılmalıdır, hansı ki, iki fənni birləşdirəcəkdir. Seminarlar ənənəvi və ya onlayn qaydada aparıla bilər. Bundan sonra, həmin fənlər faydaları və nöqsanları aşkarlamaq üçün açıq dərstdə izlənməli. Həmin zaman istər tələbələr, istərsə də müəllimlər üçün yenilik olacaq və təkcə bir deyil, iki dərsin məlumatları öyrədiləcəkdir. Sosial biliklər və ingilis dilini birləşdirmək buna nümunə ola bilər. Bunun köməyi ilə tələbələrin valideynləri ilə də sıx əlaqə qurmaq mümkündür.

Nəticə

Bütün bunları nəzərə alaraq belə bir qənaətə gəlmək mümkündür ki, bütün dünyada əsas dil hesab edilən ingilis dili hal-hazırda üstün texnologiyalarla və fənlərarası əlaqədən istifadə etməklə öyrədilir. Bu üsul tələbələri dərslə daha da cəlb edir, onları tədris prosesində aktiv saxlayır və tədrisi daha məhsuldar edir. Lakin bu yanaşma zamanı tələbələrin səviyyəsi, dərslərin məzmununu kimi bəzi nüanslara diqqət yetirmək lazım olur. Belə olduğu təqdirdə, fənlərarası əlaqə və inteqrasiya üsulu effektiv hesab olunur.

Ədəbiyyat

1. Gnanamurali, M. (2019). Dr. Suresh Frederick, Multi-disciplinary Approach to Enhance English Language Writing Skills. *Think India (Quarterly Journal)*.
2. Graddol, D. (1997). *The Future of English?* (PDF). The British Council.
3. İsmayılı, T. (2020). The impact of non-verbal communication on the language learning process. *Scientific Research. International Scientific Journal*.
4. İsgəndərzadə, A. (2019). Fənlərarası inteqrasiyanın reallaşdırılmasının zərurəti. *Elmi İş. Beynəlxalq Elmi Jurnal*.
5. Kasimova, Y. (2024). Multidisciplinary method in teaching English. *International Journal of Research and Development*.
6. Hüseyinzadə, R. (2021). *Pedaqogika*.
7. Lee, (2000). *About co-teaching an English for Specific Purposes (ESP) workshop: An English teacher's reflections*. Teaching and Learning.

8. I. Ābola School of Business Administration Turība, Latvia, Online interdisciplinary learning English module course in cooperation with subject specialists.
9. Mohamed, A (2023). *Students' boredom in English language classes*. Voices from Saudi Arabia.
10. Mohamed, A.A. (2023). *Students' boredom in English language classes*. Voices from Saudi Arabia.

Daxil oldu: 07.11.2024

Qəbul edildi: 06.02.2025